సైకించిత్కారోపేతి

కొపల్లి గౌరీశంకర్

పేరుకీ, వ్యక్తి జీవితానికీ, ఎక్కడో తప్ప, సాధారణంగా సామ్యం కుదరదు

అలాంటి వ్యక్తే లక్ష్మమ్మ ఆమె వృత్తి అడుక్కుతినటం లక్ష్మమ్మను తెలిసిన వారెవరూ ఆమెను అంత తొందరగా మరిచిపోలేరు

వంటచేతో పెట్టిన దిష్టి బొమ్మలా, ఉంటుంది లక్ష్మమ్మ పూచికపుల్లలాంటి దేహాన్ని కప్పేస్తూ ఆచ్ఛాదనగా నిల్చిన వో రంగు తెలియని వస్త్రం మట్టి కొట్టుకుపోయి ఆమె దేహపు రంగుతో పోటీ చేస్తూ, ఎడం కాలికీ అతుక్కుపోయిన వెండికడియం, ఆభరణాలు లేకపోయినా, వాటి గుర్తుగా చెవులకూ, ముక్కులకూ మిగిలిన చిల్లులు ఇదీ లక్ష్మమ్మ స్వరూపము కానీ ఆమెను మరిచి పోలేకుండా జేసేవి ఇవి కావు దాని క్కారణం వేరేవుంది

లక్ష్మమ్మ అడుక్కుతినటంలో ఓ వైవిధ్యం ఉంది ఆమె, మామూలు భిక్షగాళ్ళలా పైసా, రెండుపైసలూ అడగదు ఏకంగా పావలాతో మొదలెడుతుంది అది ఆవిడ కనీసపుపాట ఆపైన, వ్యక్తుల్నిబట్టీ, హోదాల్నిబట్టి ఆపాట పెరుగుతూంటూంది దానికి గరిష్ఠ పరిమితిలేదు అలాగని అడిగిన వాళ్ళంతా అడిగినంతా ఇచ్చేస్తారనుకోవడం ంబబు కాదు ఆమె అడిగిన దాంట్లో సగమైనా ఇవ్వకుండా తప్పించుకు పోయిన వాళ్ళు లేరనేది మటుకు, నూటికి నూరుపాళ్ళూ నిజం ఆమెను తొందరగా మరిచిపోలేక పోవటానికి కారణం ఇదే!

ఆమెను కోర్టువీధిలో చూసిన వాళ్ళంతా చిత్రముగా కథలల్లి, చూడని వాళ్ళకు కూడా చెబుతుంటారు ఆమె, కేశాలు లేని తలమీది ముసుగును సవరించుకొంటూ, నవ్వుతూ ఎదురొచ్చిందంటే ఎంతటివాళ్ళైనా తాము కూడా నవ్వుతూ తమకు వీలైనంత ఇచ్చి తప్పుకుంటారు 'ఒక సామాన్య భిక్షుకురాలికి ఈ అధికారమేమి' టని ఆమె సంగతి తేల్చుకొందామని బయలుదేరిన కొంతమంది కుర్రకారు భంగపడి వచ్చారన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు అప్పట్నించి లక్ష్మమ్మకు ఆ వీధిలో అడ్డేలేదు

కానీ, లక్ష్మమ్మకీ కొన్ని నియమాలున్నాయి కోర్టు వీధికి తప్ప మరేవీధికీ వెళ్ళి అడుక్కోదు ఆ ఒక్క కోర్టు వీధిలోనే ఆవిడ కనిపించని సమయం, ఆమె తిరగని ప్రదేశం లేదు. పొగ్గున్నే, హోటల్లో కొస్తున్న వాళ్ళను చూస్తుంటుంది పాతవాళ్ళైతే "ఏంబాబూ కులాసానా? పద, కాఫీ తాగుదాం" అంటుంది కొత్తవాళ్ళయితే, "నిన్నెప్పుడూ చూడ లేదే నాయనా, కొత్తగా వచ్చావా ఈ వూరికి? ఓ అర్ధరూపాయి ఇస్తావా? ఏదో దేముడి సినిమా వచ్చిందట, చూశొస్తాను" అంటుంది కొంతమంది కొత్తవాళ్ళు ఆమెని చూసి చీదరించుకొన్నా, వదలకుండా వెళ్ళి, హోటల్లో వాళ్ళ పక్కనే కూచొని, వాళ్ళు తినే తినుబండారాల వంక చూస్తుంటుంది హోటల్ ప్రొప్రయిటర్ కూడా, చూసీ చూడనట్లు వూరుకొంటాడు ఆ దెబ్బతో, "ఇదేం పీడరా బాబూ!" అనుకొంటూ, దక్షిణ సమర్పించుకొని, ఆమెను వదలించుకొంటారా కొత్తవాళ్ళు

వీలైనప్పుడల్లా కోర్టు లోపలికి వెళ్ళి, అక్కడి వాదుల్నీ, న్యాయవాదుల్నీ కూడా అప్పుడప్పుడు వో చూపు చూస్తుంటుంది ఆమె అడుక్కోవడంలో దీనత్వం ఉండదు అర్థింపు అసలే కనిపించదు ఇచ్చిన అప్పును వడ్డీతోసహా వసూలు చేసుకొనే అధికారం ఉంటుంది ఆమె మాటలలో ఓసారి కేసు జరుగుతున్నపుడు కోర్టు గదిలోకి వెళ్ళి, జడ్జీగారిని ఒక రూపాయడిగి, ఆయనగారు ప్యూన్ చేత ఆమెను గెంటించబోతుంటే, "న్యాయం చెప్పే ప్రభువువి, నన్నిట్లా గెంటించెయ్యడం

వ్యాయామేనా!" అని ఆంతనుండిలో పెద్దగా అడిగి, ఆయన దగ్గర్నుంచి రూపాయి తీసుకుని మరీ కదిలిందని ప్రతీతి.

కానీ ఈమెకు వెరపక తప్పించుకొని పోయే వాళ్ళూ ఉంటారు. అయినా, ఆమె నుంచి తప్పించు కొన్నా, ఆమె మాటల్నుంచి మాత్రం తప్పించుకో లేరు వాళ్ళు. 'నాయనా, బాబూ' అన్న నోటి తోనే, ఆ వీధి వీధంతా వినపడేలా తిడుతుంది, రకరకాలుగా, వింత వింతలుగా. "నీ మొదలారిపోనూ, నాకు పెట్టించకుండా అంత తిన్నావ్ అరుగుతుందిట్రా వాతాపీ, తాడి చెట్టులా ఉన్నావ్, నీకెంత కాష్టం కావాలో" మొదలైనవి ఆమె తిట్ల తిట్లలోని కొన్ని మచ్చుతునకలు.

'సినిమా చూడాలనీ', 'కాఫీ తాగాలనీ' సంపా దించిన డబ్బుల్ని ఆమె అందుకు వినియోగించదు. ఆ సంగతి ఇచ్చేవాళ్ళకూ తెలుసు. ఆ డబ్బుల్ని, రొండిన ఉన్న గుడ్డసంచీలో భద్రంగా దాచు కొంటుంది. ఆ సంచీ ఆమె శరీరంలో ఒక భాగం. ఏదన్నా అవసరముంటే చేతిలో డబ్బుంటే ఖర్చు పెడుతుందేగానీ, ఆ సంచీనిమటుకు తాకదు. అది ఆమె రెండోనియమం.

ఎవరేం తిట్టినా అసహ్యించుకొన్నా పట్టించు కోదామె. తన పని ముగించుకొని, తిన్నగా 'ఇల్లు'నబడే నాలుగు గోడల మధ్యకు చేరుకొంటుంది. అక్కడ ఆమెను పలకరించే వాళ్ళుగానీ, "తిన్నావా లేదా" అని అడిగేవాళ్ళుగానీ లేరు. ఓ చింకి చాప, చిరుగుల బొంత, రెండు మూడు పాతగుడ్డలు, ఓ మట్టి పొయ్యి, ఓ చీపురు, నాలుగైదు పాత్రలు, చినిగి చినికిపోయిన భగవద్గీత పుస్తకం, ఇవీ ఆమె ఆస్తి. డబ్బు దాచుకోవడానికి పెట్టెలాంటి దేమీ లేదు. బహుశా ఆమె రొండికంటే భద్రమైన పెట్టె మరొకటి లేకపోవచ్చు. ఆ ఇంట్లో ఎప్పుడూ రాత్రుళ్ళు దీపం వెలగదు. 'చీకటి భూతం' అని పిలుస్తారామెను, పక్కింట్లోని మేస్త్రీ రంగియ్య పిల్లలు.

అతిసామాన్యంగా గడచిపోతున్నఆమెజీవితంలో ఆ రోజుకో ప్రాముఖ్యం ఉంది. అలవాటుతప్పి ఆరు గంటలకే నిద్రపోయిన ఆమె మర్నాడు ఉదయం అయిదుగంటలకే లేచింది. ఎవరో లేపినట్లయితే.

పక్షుల కలకలారావాలు ఆవుదూడలు చేస్తున్న 'అంబా' అనే ధ్వనులు వినిపించి ఒక్కసారి ఎన్నడూ లేని పులకరింత ఏదో కలిగిందామెలో. బలవంతాన కళ్ళు తెరిచింది. ఎదురుగా మసకవెలుగులో ఓ ముద్దులు మూటగట్టే మొహం!

ఆమెకు జీవితంలో ఆప్యాయతంటే ఏమిటో తెలి యదు. తెలియజేసేటందుకు కన్నబిడ్డలుగానీ తెల యజెప్పేందుకు బంధువులుగానీ లేరామెకు. ఆ సమయంలో ఏదో మధురానుభూతికి లోనయ్యింది. స్వప్నంలా ఉన్న ఆవాతావరణంలో ఏంచేస్తున్నదో తెలియకుండానే ఆముద్దులు మూటగట్టే మొహం గల పిల్లవాణ్ణిగట్టిగా గుండెలకు హత్తుకొంది.

ఆమత్తు ఆమెను తొందరలోనే విడిపోయింది. కళ్ళుతెరిచి ఎదురుగా చూసిన లక్ష్మమ్మకి గుండె పగిలి నట్లయింది.

ఇల్లంతా ఎక్కడచూసినా నోట్లూ చిల్లరా చింద్రవందరగా పడిఉన్నాయి. వాటిమధ్యగా రాజాధి రాజులా శీవిగావిల్చుని చూస్తున్నాడు మేస్త్రీ రంగయ్య అయిదేళ్ళకొడుకు రాము. చుక్కల్లో తళ తళలాడుతున్న నాణాలమధ్య చంద్రుడిలా మెరిసి పోతున్నాడు. ఏదో ఘనకార్యంచేసినట్లుగా వాడి పెదవులమీద ఇంద్రధనస్సులాంటి నవ్వు వెలుగు తోంది.

లక్ష్మమ్మకు కోపం ఎప్పుడూ రాదు. అలవాటుగా ఇచ్చేవాడు ఏనాడైనా తప్పించుకొన్న 'ఇదెక్కడి శనిర బాబూ!' అని కొత్తవాళ్లెవరైనా తిట్టుకొన్నా అలవాటుచొప్పున తిడుతుందేగానీ కోపంమాత్రం రాదు. లక్ష్మమ్మకు కోపం రావాలంటే ఆమె జీర్ ణ్ంద్రియమైన. ఆడబ్బుసంచీకేదన్నా అపకారం జరిగి తేనే.కొంతమంది కాలేజీ కుర్రాళ్ళు పేరుపెట్టినట్లు, అది ఆమెకు 'వల్నరబుల్‌పాయింట్.'

ఇప్పుడుజరిగింది అంతసామాన్యమైనది కాక పోయినా, మరొకరికైతే లక్ష్మమ్మ కొచ్చినంత కోపం వచ్చేదికాదు. ఆమె ఆకోపంలో వణికిపోయింది. అడు గులు తడబడుతూంటే, నేలమీదపడ్డ చిల్లరా,నోట్లూ ఆత్రుతగా పోగుచేసింది. మూలమూలలకూ, గడపలేని వాకిలి బైటకూవెళ్లి, ఒకటికి నాలుగుసార్లు వెతికి ఎచ్చి, పోపిగ్గా దొరికిన డబ్బంతా లెక్క పెట్టింది అందులో ఒక అర్ధరూపాయికాసు లేదు.

"అమ్మో! అర్ధరూపాయే!" అనుకొన్నది ఆదు ర్దాగా. మళ్లీఒక సారివెళ్ళి పక్కనున్న మురికికాలవ, ఎదురుగానున్న పెంటకుప్ప గాలించింది. కానీ కొత్తగా తయారు చెయ్యబడ్డ ఆ అర్ధరూపాయికి, నిలకడ తక్కువలా ఉంది. అందుకే, అది లక్ష్మమ్మ చేతి కొచ్చినంత సేపుకూడా ఉండకుండా, చేజారి కను మరుగైంది.

కాళ్ళు చేతులు ఆడలేదు ఆమెకు. కళ్ళనుంచి నిప్పులు రాలుతుండగా, రామువైపు చూసింది. వాడింకా నవ్వుతున్నాడు చిద్విలాసంగా. తనేంచేశాడో రాముకి తెలియదు, చెంపమీద 'ఛెళ్ళు' 'ఛెళ్ళు' మని దెబ్బలు పడినాకూడా.

లక్ష్మమ్మదెబ్బలకు, రాముచెంపలు పొంగాయి. తను చేసినపనికి ప్రతిఫలంగా, బుగ్గలమీద అయిదు వేళ్ళ గుర్తులు ఎర్రగా మిగిలాయి. మల్లెపూవు లాంటి నవ్వు పెదవులమీద నుంచి తొలగిపోయి ఆ స్థానంలో రోదన చోటు చేసుకొంది. పెద్దగా ఏడవటం మొద లెట్టాడు.

ఆతర్వాత పక్కింట్లోంచి కాంతమ్మ రావడం, కొడుకు నెత్తుకొని వెళ్లిపోవడం, లక్ష్మమ్మకు లీలగా కనిపించింది. కాంతమ్మ తిట్లు అస్పష్టంగా వినిపి స్తున్నాయి ఆమె చెవులకు.

"ఓసి నీచేతులు పడిపోనూ, పిల్లాడిని కొట్ట టానికి చేతులెలా వచ్చాయే. గొడ్డుమోతుదానా! దిక్కుమాలినదానివి అట్లాగే పడుండక, నీకిదేం పోయేకాలమే పాడుముం....."

లక్ష్మమ్మ శిలలా వింటోంది. ఆమెకు తలతిరుగు తున్నట్లుగా ఉన్నది. పోయిన అర్ధరూపాయికాసు ఒకవైపూ, పొంగిన రాముచెంపలు మరోవైపు కన్పి స్తున్నాయి. రోజంతా, కాళ్ళనే చెప్పులుగా అరిగించు కొని తిరిగి సంపాదించిన అర్ధరూపాయి పోయినబాధ పీడిస్తున్నది. జీవితంలో ఎన్నడూ తెలియని కొత్త అనుభూతిని కలిగించిన రామును కొట్టినబాధ అంత కంటే తొలిచి వేస్తున్నది.

కళ్ళముందు రాము చిరునవ్వుమొహం "మోతు లాంటి నీజీవితానికి, పిల్లల్ని కొట్టడం ఒకలెఖ్ఖా?!" అన్నట్లుగా కనిపించింది. తలపగిలి పోతుంటే, రెండు చేతులతో గట్టిగా పట్టుకొని "అమ్మా!" అను కొన్నది బాధగా లక్ష్మమ్మ.

ఓదార్చటానికి ఎవరూ రాలేదు. ఓదార్చే తల్లి దండ్రులు, లక్ష్మమ్మకు రాబోయే కష్టాల్ని చూసి తీర్చ లేమన్నట్లుగా ముందే జాగ్రత్తపడి చచ్చి పోయారు. లక్ష్మమ్మ భర్త 'ఓదార్పు'కు అతీతుడుగా, పిచ్చి వాడయి పోయాడు. కారణం అతనికితప్ప మరెవ రికీ తెలియదు. ఆతర్వాత కొన్నాళ్ళకు అతడు చచ్చి పోయాడన్నారంతా. లక్ష్మమ్మ ఆమాటల్ని విన్నది. కానీ, ఆమెకు అతను ఉన్నప్పటికీ, పోయినప్పటికీ, తేడా తెలియలేదు. ఎవరో తెలియజెప్పిన తరువాత, బొట్టు చెరిపేసుకొని, తలమీద ముసుగు కప్పుకోవటం మొదలెట్టింది అప్పట్నుంచి ఆమెను ఓదార్చటానికి ఎవరూ మిగలలేదు, ఆ అవసరమూ రాలేదామెకు.

ఈనాడు నిజంగా ఓదార్పు కావలసివచ్చినప్పుడు, జీవంలేని ఇల్లు, కళాకాంతులులేని గోడలు, వెక్కి రిస్తూ కన్పించాయి.

మండిమండి బొగ్గులా మిగిలిన గుండెతో మగతగా మళ్ళీ నిద్రలో మునిగిపోయింది లక్ష్మమ్మ.

* * *

మళ్ళీలేచేసరికి బయట చల్లగా ఉన్నది. కానీ లక్ష్మమ్మకు మటుకు ఒళ్ళంతా భగభగమండుతున్న ట్లుగా అనిపించింది. లేవలేకపోయింది.

పక్కింట్లోంచి సన్నగా మూలుగు వినిపిస్తోంది. అప్పటిదాకా కరుడుగట్టుకు పోయినబాధ, అగ్ని పర్వ తంలా ప్రేల్చి, గుండెంతా వ్యాపించింది. ఈ వరక యాతన ఆమెకు అంతకుముందెనడూ అనుభవం కాలేదు. అననుభూతమైన ఆ ఆవేదన ఏమిటో ఆమెకు అర్థం కావటంలేదు. కానీ ఆమె మనసు ఏదో కావాలని వాంఛిస్తోంది. ఒక్కక్షణం తనుఎన్నడూ ఎరుగని ఆనందంలో ముంచేసిన ఆ అవ్యక్తానుభూతిని, శాశ్వ తం చేసుకోవాలని వాంఛిస్తున్నదామె మనసు. లేని శక్తిని తెచ్చుకొని, మెల్లగా పక్కింట్లోకివెళ్ళి తొం! చూసింది. చేయరాని తప్పిదమేదో చేశానన్న భావన ఆమెను ముందుకు సాగనీయలేదు.

రాము కుక్కి మంచంలో పడుకొని మూలుగు తున్నాడు. ఇంట్లో ఎవరూలేరు. లక్ష్మమ్మకు కొద్దిగా ధైర్యంమొచ్చింది. మెల్లగా నడుస్తూవెళ్ళి, మంచం పక్కన కూచొని, రాముతలమీద చెయివేసి నిమర సాగింది. అలా చేస్తున్నప్పుడు ఆమెకేదో తృప్తి కలి గింది. కాసేపటికి మూలుగుతగ్గి రాము నిద్రలో మునిగి పోయాడు. లక్ష్మమ్మ రామువంక కాసేపలాగే చూసింది. బొంగరంలా తిరిగే కుర్రాడు నిశ్చలంగా పడుకొని ఉన్నాడు.

"తనవల్లనేగా!" అనుకొన్నదామె. తెల్లగా, విశా లంగాఉన్న ఫాలభాగం చూస్తుంటే, ఎన్నడూ కలగ నట్లుగా, ముద్దుపెట్టుకోవాలనే భావం కలిగిం దామెలో. వంగి, నిద్రపోతున్న రాము నుదుటిని తన పెదవులతోతాకబోయి, ఎవరో చెప్పిన మాటలు గుర్తుకొచ్చి ఆగిపోయింది లక్ష్మమ్మ.

ఏదో చప్పుడువిని వెనక్కి తిరిగిన లక్ష్మమ్మ కాంతమ్మ దృష్టిలో పడింది. కాంతమ్మ కాళికాహుంక రిస్తూ "మళ్ళీఏం చేయటానికొచ్చావే రాక్షసీ"

నైవకించిత్కరోమితి

లిటూవచ్చి, లక్ష్మమ్మను లేవదీసి ఓ తోపుతోసింది.

అదేమని మరెవరన్నా చేపినట్లయితే, లక్ష్మమ్మ వాళ్ళతాతముత్తాతల్ని బయటికి తెస్తూ తిట్టేది. వడిబజార్లో ఒవాపరే, వాళ్ళను పట్టుకొని, దులిపి, వాళ్ళ అంతంచూసి మరీ వదిలేది.

కాని ఇప్పుడుమాత్రం ఏం మాట్లాడకుండా బయటికి నడిచింది, గోడకుకొట్టుకొని, తలనుంచి చిందిన రక్తపు బొట్లను తుడుచుకొంటూ.

*　　*　　*

ఒకరోజంతా పస్తున్నందువల్ల కలిగిన నీరసానికి, లక్ష్మమ్మతన గది గోడకు వారగా బల్లిలా అతుక్కుపోయి పడుకొని ఉంది. పక్కింట్లో ఏదో అలజడి.

డాక్టర్ రావడం, రామును పట్నానికి తీసుకెళ్లాలనడం, లీలగా తెలుస్తుంది లక్ష్మమ్మకు. ఆమాట వినగానే పక్కింట్లో ఏడుపులు మిన్నుముట్టాయి. లక్ష్మమ్మనిట్టూర్పు విడిచింది. ఆ నిట్టూర్పులోనుంచి సెగలు సెగలు వెళ్ళాయి.

ఆమె ఆలోచిస్తున్నది. తను పుట్టింది అడవిలో మానులా. తనను 'ఛీఛీ' అన్నవాళ్ళమధ్య నవ్వుతూ తిరిగింది. తన బ్రతుకంతా నీచంగా గడిచిపోయింది. 'పాపం' అన్నవాళ్ళుగాని దయచూపినవాళ్ళుగాని లేకుండాజేసుకొని తనకుతానే సర్వం అనుకొని జీవించింది.

కాని అంతకంటే జీవితముందనీ దారీ తెన్నూ లేని తన జీవితంలో ఒకపిల్లవాడు వెలుగులు చిమ్ము తాడని ఆమె వూహించలేక పోయింది. ఆవెలుగు ఆమెకు అపరిమితమైన ఆనందాన్ని ఎన్నడూ ఎరుగని తృప్తిని ప్రసాదించింది. తన జీవితంలో కడతేరి పోవాలంటే ఆవెలుగును ఆరిపోకుండా నిలుపుకోవాలని ఆమె ఆరాట పడుతున్నది ఆనాడు.

కొడుకుని పట్నంతీసుకొని వెళ్ళి బాగుచేయించుకొ రాలేని రంగయ్యనిస్సహాయత ఆమె మనసులో మెదులుతోంది. అయితే రాము బ్రతకడా?....వీల్లేదు!

తన డబ్బుతనకేనాడూ సుఖం ప్రసాదించలేదు. డబ్బునంతా పంచెలో దాచుకొని, దాన్ని కాలసర్పంలా భావిస్తూ ముట్టుకోలేకపోయింది. నిజమే. అది నిజంగా తనకు కాలసర్పం లాంటిదే! డబ్బులు దొరకని రోజులలో, పస్తులున్నా పడుకొన్నది గని, ఆ సంచీని తాకలేదుతను. కసిరికొడుతుంటే, కాళ్ళావేళ్ళా పడి సంపాదించిన ఆసొమ్ము తనకేవిధంగానూ ఉపయోగపడలేదు తను దానికికాపలాదారు మాత్రమే. తనను, జీవితంలో ప్రేమాభిమానాలకు దూరంజేసి, హాలాహలం చిమ్మిన ఆపాపిష్ఠి డబ్బు, ఇప్పుడువేరొకరి జీవితం బలి తీసుకో బోతున్నది. అలా జరగటానికి ఎంతమాత్రం వీల్లేదు. దీన్ని ఒదిలించుకొని తనను రక్షించుకోవాలి!!

ఆయాసంగా లేచిందిలక్ష్మమ్మ. నన్నగా నిమిరిస్తున్న ఏడుపుకు చేరువగా నడిచింది. రంగయ్యా, కాంతమ్మా, దయ్యంలా నడివచ్చిన లక్ష్మమ్మనుచూశారు. వాళ్ళ మొహాల్లో అసహ్యం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

లక్ష్మమ్మ, మెల్లగా కాంతమ్మదగ్గరకువెళ్ళి,రొండిన ఉన్న ఆమె శరీరభాగాన్ని విడదీసి, కాంతమ్మచేతిలో ఉంచింది.

కాంతమ్మ ఆశ్చర్యపోయింది. 'నిజమేనా' అనుకొన్నది. 'దీన్ని ముట్టుకొన్నందుకే తనకొడుకుని ఇంత పరిస్థితికి తెచ్చిన లక్ష్మమ్మ, తనకాడబ్బునంతా మొత్తంగా ఇచ్చేయడమా?!' నమ్మకంలేక, సంచీ విప్పి, వేలకుమ్మరించింది. విలాసంగా ఎగురుతూ ఉన్న నోట్లు, నాట్యం చేస్తున్నట్లు తిరుగుతూ చిల్లరా, సంగీతధ్వనులతో కిందకురికాయి. కాంతమ్మ విస్ఫారిత నేత్రాలతో, మాటలేకుండా కూచుండిపోయింది.

లక్ష్మమ్మ ఆయాసంగా "ఈడబ్బుతో అబ్బాయిని బాగుచేయించండి, కాంతమ్మా!" అన్నది. స్వరం చాలా మెల్లగా వెలువడింది. అలాగే రాముదగ్గరికి వెళ్ళి, నుదుటిమీద గాఢంగా ముద్దుపెట్టి, నిరాశయంగా బయటికి వెళ్ళిపోతున్న లక్ష్మమ్మను, దిగ్భ్రమతో చూస్తుండిపోయారు, కాంతమ్మ, రంగయ్యా.

ఇంటికొచ్చి తృప్తిగా కళ్ళుమూసుకొన్న లక్ష్మమ్మకు ఏవేవో అనుభూతులు కలుగసాగాయి. ఏవేవో దృశ్యాలు కనీకనిపించకుండా కళ్ళలో మెదులుతున్నాయి.

చుట్టూ కటికచీకటి. కానీ ఆమె మనస్సులో ఏదో వెలుగు. ఆవెలుగు ఆమెకు నిర్వికారావస్థలో మురిపిస్తున్నది. పలుకులున్న పెదవులతో, తనెప్పుడూ పారాయణంచేసే భగవద్గీత శ్లోకాల్ని అనుకొంటున్నది.

"నైవ కించిత్కరోమీతి యుక్తో మన్యేత తత్త్వవిత్. ......"

"భగవంతుడా! ఎందుకు పుట్టించావు? నేనెందుకిలా కట్టెలా బ్రతుకుతున్నాను? నామొహాన ఏం చేయమని రాసి పెట్టావో తెలియటం లేదు. నువ్వు నిర్ణయించునట్లు నడుచుకొం, తప్పితే, నేను చెయ్య గలిగిందేముంది తండ్రీ!" గీతామృతపానం చేసిన లక్ష్మమ్మ బలహీన హృదయం, బంధాలు తెంచుకోవాలని తపన పడుతోంది.

*　　*　　*

పట్నంలో పూర్తిగా కోలుకున్న రామును లక్ష్మమ్మకి చూపించాలని వచ్చిన కాంతమ్మకు, ఖాళీఇల్లు వెక్కిరించింది. ఆమె ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయిందో అర్థం కాలేదు కాంతమ్మకి.

"ప్రాణంలాంటి డబ్బునంతీ పోవడంతో, పిచ్చిదానిలాతయారయి, ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయింది" అనుకొన్నారు, కొందరు తెలియని వాళ్ళు.

"విచిత్రమైన మనిషి, విచిత్రంగానే మాయమయింది!" అనుకొన్నది కాంతమ్మ నిట్టూరుస్తూ.

కానీ, కాంతమ్మకేం తెలుసు, తామువచ్చిన దారిగుండానే ఒకగంటక్రితం, ఖాళీ రొండినిచూసి ఉవాహకులు మోస్తున్న శవానిర్గానమధ్య, లక్ష్మమ్మ మునిసిపాలిటీ శవాలబండిలో పూచేసుకూ వెళ్ళిపోయిందని!! ●

"అబ్బే, మీ తలమాసి అనవసరం, దాన్ని వాడకుండానే బట్టతల వచ్చేసింది—"